

En nu klaar voor gedeeld beleid? De recente toenaderingsinitiatieven tussen Ruimte Vlaanderen en LNE onder de loep – Ann Pisman

Op 1 april 2017 is het departement Omgeving van de Vlaamse Overheid officieel van start gegaan. Hiermee wordt een belofte van de bevoegde Minister voor Omgeving, Joke Schauvliege, waargemaakt. De vroegere departementen Ruimte Vlaanderen en Leefmilieu, Natuur en Energie werden geïntegreerd. Deze administratief bestuurlijke stap creëert heel wat kansen voor gedeeld beleid, gedeeld instrumentarium en gedeelde financiering.

Ter voorbereiding van deze fusie werden de afgelopen jaren twee studies uitbesteed (SUMResearch, 2016) (Knotter, Van Herck, & Vanoeteren van IDEAconsult, 2015) die nieuwe inzichten opleverden. In deze paper zullen de nieuwe structuur van het departement en de belangrijkste resultaten van deze studies worden toegelicht en zal deze evolutie worden gekaderd binnen een meer internationaal perspectief.

Tegelijkertijd zijn de huidige instrumenten grondig aan het wijzigen. De administratief-bestuurlijke integratie gaat samen met een bijsturing van het instrumentarium. Concrete voorbeelden hiervan zijn de vervanging van structuurplannen door beleidsplannen, het invoeren van de omgevingsvergunning en het integratiespoor MER-RUP. Ook deze instrumentele integratie verdient een inhoudelijke toelichting.

De grote uitdaging voor de toekomst ligt echter in het ontwikkelen van een gezamenlijk omgevingsbeleid...

En nu klaar voor gedeeld beleid?

De recente toenaderingsinitiatieven tussen Ruimte Vlaanderen en LNE onder de loep

Ann Pisman

Omgevingsdenken vereist denken over het ontwikkelen van inhoudelijk beleid, over structureel en ad hoc samenwerken én over instrumenten die hiervoor kunnen worden ingezet. Als alle drie de facetten concreet zijn kan er volwaardig worden gestart.

Vlaanderen heeft al heel wat stappen gezet in de richting van omgevingsdenken, vooral het inhoudelijk facet van het omgevingsbeleid zal de komende jaren nog verder moeten worden uitgewerkt.

Ann Pisman (1)(2)

Ann.pisman@ugent.be

Ann.pisman@vlaanderen.be

(1) Departement Omgeving – Vlaams Planbureau Omgeving

(2) Universiteit Gent – Afdeling Mobiliteit en Ruimtelijke Planning

En nu klaar voor gedeeld beleid?

De recente toenaderingsinitiatieven tussen Ruimte Vlaanderen en LNE onder de loep

Op 1 april 2017 is het departement Omgeving van de Vlaamse Overheid officieel van start gegaan. De vroegere departementen Ruimte Vlaanderen (RWO) en Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) werden geïntegreerd. Deze administratief bestuurlijke stap creëert heel wat kansen voor gedeeld beleid, gedeeld instrumentarium en gedeelde financiering.

Het regeerakkoord 2014-2019 stelde de vorming van een beleidsdomein omgeving voorop omwille van het boeken van efficiëntiewinsten en het bewerkstelligen van een samenhangend en slagvaardig beleid. In de beleidsnota Omgeving van de bevoegde Minister voor Omgeving, Joke Schauvliege, werd deze doelstelling herhaald en werd ook gefocust op de Vlaamse kerntaken van de nieuwe organisatie: klant en inhoud moesten centraal gesteld worden (Departement RV en Departement LNE, 2015).

Ter voorbereiding van deze fusie werden door Ruimte Vlaanderen twee onderzoeken uitgeschreven. De belangrijkste resultaten van deze onderzoeken worden in dit artikel weergegeven. Vervolgens wordt het omgevingsdenken in een ruimere context gesitueerd, door verwijzingen te maken naar het Nederlandse en Europese beleid terzake. Finaal wordt de nieuwe structuur van het departement toegelicht, en wordt inzicht gegeven in de toekomstige en huidige impact van dit omgevingsdenken op het instrumentarium.

Onderzoek over de inhoudelijke en organisatorische invulling van omgevingsbeleid

IdeaCONSULT voerde in 2015, in opdracht van het departement Ruimte Vlaanderen, een onderzoek uit over de inhoudelijke en organisatorische invulling van het omgevingsbeleid (Knotter et al., 2015).

Twee onderzoeksvragen stonden centraal:

- Wat verstaan we onder het omgevingsbeleid?
- Hoe worden de bestaande departementen geïntegreerd ifv de realisatie van het inhoudelijk project en hoe verhouden ze zich tot de andere departementen en hun belangrijke stakeholders?

Beide vragen werden beantwoord aan de hand van inzichten verworven uit case-studies in binnen- en buitenland (Nord-Pas de Calais, Turnhout, provincie West-Vlaanderen, provincie Utrecht), literatuurstudie en expertenworkshops.

De onderzoekers stellen voor de volgende definitie voor Omgevingsbeleid te hanteren:

‘Omgevingsbeleid is: kaderstellend beleid, dat de context vastlegt voor ruimtevragen vanuit de verschillende sectoren; én ontwikkelingsgericht beleid, gericht op het realiseren van de beleidsambities op het vlak van ruimte en leefmilieu (in samenhang met andere perspectieven).’

Vooraf voor de kaderstellende rol heeft de integratie van ruimte en leefmilieu een potentieel sterke meerwaarde, door het ontwikkelen van één geïntegreerd kader met voorschriften op het vlak van

ruimte en leefmilieu. Vanuit de ontwikkelingsrol is de meerwaarde van integratie iets minder uitgesproken, maar ook potentieel aanwezig.

Met betrekking tot de hoe-vraag bevat het rapport enkele vaststellingen en suggesties.

In geen enkele case is het omgevingsbeleid organisatorisch ten volle ontwikkeld maar er werden interessante praktijken gevonden, zoals:

- Organisatiemodellen waarbij diensten die gerelateerd zijn aan de fysieke leefomgeving (milieu, economie, mobiliteit, ruimte ...) in clusters samenwerken.
- Instrumenten die ontwikkeld zijn om de dienstverlening op een geïntegreerde manier te organiseren (bv. een gezamenlijke procedure rond complexe dossiers).

Het omgevingsbeleid wordt in toenemende mate geoperationaliseerd door transversale projecten en programma's die resulteren in nieuwe organisatievormen zoals project- of programmateams.

Onderzoek over het afstemmen van ruimtevragen van diverse beleidsdomeinen

SumResearch m.m.v. Universiteit Gent en Atelier Romain bestudeerden in 2015-2016 de mogelijke afstemming van de ruimtevragen van de Vlaamse beleidsdomeinen. Ze focussten op de onderstaande onderzoeksvragen:

- Rond welke concrete aspecten van de beleidsthema's is ruimtelijke afstemming/integratie noodzakelijk of wenselijk?
- Worden deze ruimtelijke aspecten reeds opgenomen door het betreffende beleidsthema?
- Wat zijn de prioritaire kansenvelden waarbinnen een maatschappelijke meerwaarde kan worden bereikt door vanuit het ruimtelijk beleid aan cross-sectorale beleidsafstemming en –integratie te werken?

Deze werden beantwoord door middel van een uitgebreide literatuurstudie van beleidsnota's en -rapporten en thematische gesprekken met experts van de beleidsthema's.

Dit resulteerde finaal in negen weerhouden kansenvelden (KV) voor cross-sectorale beleidsafstemming en –integratie, op Vlaams niveau, en met ruimte als integrerend platform. De prioritaire kansenvelden geven interessante richtingen aan waarbij grote stappen voorwaarts kunnen worden gezet wat de integratie van de ruimtelijke dimensies van diverse beleidsthema's betreft.

KV1: Verruimtelijken van het beleid voor hernieuwbare energieproductie

Op Europees niveau worden kwantitatieve beleidsdoelstellingen geformuleerd voor de productie van hernieuwbare energie. Het Vlaamse antwoord beperkt zich in sterke mate tot een vergunningenkader en is bijgevolg sterk vraagvolgend. Daarmee is het onduidelijk of en hoe de Europese kwantitatieve doelstellingen gehaald zullen worden. Het kansenveld maakt een ruimtelijke vertaling van deze doelstellingen, werkt actief naar de realisatie van dit doel, en maakt daarbij een aantal strategische ruimtelijke keuzes. Meervoudig ruimtegebruik is hier essentieel.

KV2: Operationaliseren van het principe 'kwalitatieve ruimtelijke clustering'

Dit kansenveld is gericht op het clusteren van ruimtelijke kwaliteit – van op het laagdynamische platteland tot aan de hoogdynamische knooppunten van het openbaarvervoernetwerk. Voor het platteland waar het voorzieningenniveau daalt, gaat het specifiek over het streven naar kwalitatieve voorzieningencusters, als alternatief voor het krampachtig behoud van wat er momenteel nog is. Aan de andere kant van het spectrum, in hoogdynamische gebieden, is het kansenveld gericht op het

creëren van kritische massa aan de knooppunten van het openbaar vervoer, en het tegelijk desorganiseren van perifere ontwikkelingen elders. Het kansenveld opent perspectieven voor heel wat afstemming en –integratie met andere beleidsthema’s.

KV3: Opvangen van de ruimtelijke weerslag van de woonbehoeften

De organisatie van het wonen blijft in Vlaanderen geketend aan de historische gewestplanbestemmingen. Daardoor druist de praktijk in tegen de principes van een goede ruimtelijke ordening, maar evengoed tegen de doelstellingen van het klimaatbeleid, mobiliteitsbeleid, landbouwbeleid enzovoort. Deze ruimtelijke weerslag van het woonbeleid wordt niet opgenomen door het woonbeleid zelf. Het kansenveld zoekt een uitweg uit deze impasse en zet daarbij de juiste woontypologieën in op de juiste plaats. Dit vereist bovendien een nieuwsoortig instrumentarium.

KV4: Faciliteren van dynamische bedrijvigheid met maximale ruimtelijke verweving

Het overheidsbeleid rond ruimtelijke economie slaagt er onvoldoende in succesvol om te gaan met het dynamische karakter van bedrijvigheid en de daaruit volgende transformatiebehoeften. Ook de verweving van formele bedrijfslocaties met andere vormen van ruimtegebruik is thans ondermaats. Het kansenveld werkt aan een sterk locatiebeleid voor een brede waaier aan bedrijfsvormen. Daarbij wordt zowel gefocust op bedrijfslocaties in het stedelijk gebied tot bedrijvigheid op het platteland, als op de locatiewensen van grote bedrijven. In alle gebieden wordt gestreefd naar een maximale verweving van de bedrijfsactiviteiten met andere vormen van ruimtegebruik.

KV5: Sturen van regionale klimaatadaptatie

In verschillende regio’s in Vlaanderen stelt de klimaatverandering de huidige ruimtelijke organisatie in vraag. De oplossingen die hier gezocht worden, gaan verder dan het implementeren van een klimaatreflex in de bestaande manier van werken. Voorbeelden zijn de kustregio en de Kempen. Het kansenveld bereidt er een aangepaste organisatie van de ruimte voor. Ruimte vragen van diverse andere actoren komen daarbij op tafel.

KV6: Agenderen van mitigatie via ruimtelijke doorwerking in het Vlaamse klimaatmitigatiebeleid

In het Vlaamse klimaatmitigatiebeleid worden de potenties van mitigatie via ruimtelijke doorwerking niet opgenomen. Het kansenveld agendeert de potentiële bijdrage van het ruimtelijk beleid aan deze agenda. Soms gaat het over het agenderen van bestaande beleidsprincipes uit het ruimtelijk beleid, soms over de potenties van ruimte als platform om bestaand mitigatiebeleid te kaderen.

KV7: Opnemen van het regionaal openruimtebeleid

De ruimte vragen van de verschillende beleidsthema’s voor de open ruimte zijn zo talrijk dat dit een aantal conflicten met zich meebrengt. Dit is thans onvoldoende uitgeklaard. Het bestaande beleid heeft wel een reeks spelregels uitgevaardigd die gericht zijn op het niveau van individuele inrichtingen. Daarmee is de algemene beleidsrichting voor de open ruimte echter niet gedefinieerd. Een aantal grote openruimte vraagstukken blijft onbeantwoord. Het kansenveld ontfermt zich over dit beleidsvacuüm en tracht een oplossingsrichting uit te werken op een regionaal schaalniveau.

KV8: Verbreden van het waterbeheersingsbeleid

De beleidsaandacht rond waterbeheer gaat in sterke mate naar de beheersing van het overstromingsrisico, van een teveel aan water. De huidige aanpak heeft een aantal sterktes, met in het bijzonder het stroomopwaarts denken. Inhoudelijk is een bredere focus echter noodzakelijk. Er is immers nog geen antwoord op de droogteproblematiek, en het beleid rond infiltratie gaat niet verder dan het vergunningenkader. Bovendien neemt de verharding nog steeds verder toe. Het kansenveld neemt deze bezorgdheden op.

KV9: Inzetten op omgevingskwaliteit

Heel wat beleidsuitdagingen rond een kwalitatief leefmilieu hebben betrekking op het aanpakken van een bepaald hinderaspect: inperken geluidshinder, aanpak UHI-effect, realisatie meer toegankelijk

groen... De doelstellingen worden vaak op Europees en/of Vlaams niveau geformuleerd. Het kansenveld zoekt aansluiting met het lokale beleidsniveau door in te zetten op ‘omgevingskwaliteit’ met ruimte als platform voor beleidsafstemming.

Ruimere positionering van het omgevingsdenken

Parallellen in Nederland

Ook in Nederland is de omslag van ruimte naar omgeving voelbaar, en dit zowel in het voorbereidend onderzoek en de beleidsontwikkeling, als in de instrumenten. Een (zeer) beknopte analyse:

In 2002 beschikte Nederland over een domeinspecifiek Ruimtelijk Planbureau, verantwoordelijk voor de analyse en evaluatie van het ruimtelijk beleid. In 2008 fuseerde het Ruimtelijk Planbureau met het Natuur en Milieuplanbureau en ontstond het Planbureau voor de Leefomgeving, een onafhankelijk onderzoeksinstituut op het gebied van de leefomgeving: milieu, natuur én ruimte. Nederland telt momenteel naast het Planbureau voor de Leefomgeving nog twee andere planbureaus: het Centraal Planbureau en het Sociaal en Cultureel Planbureau. (toelichting door Ed Dammers, Brussel, 14/03/2017) Het ruimtelijk beleid werd aanvankelijk ontwikkeld in het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), dat echter in 2010 werd geïntegreerd in het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) (samenvoeging met het ministerie van Verkeer en Waterstaat). Hierdoor is ‘ruimte’ niet langer een duidelijke afgebakende ministeriële bevoegdheid en is de term ‘ruimtelijke ordening’ niet meer expliciet opgenomen in de titel van het Ministerie. De verantwoordelijke Minister is op vandaag ook bevoegd voor water, mobiliteit en maritieme zaken. Ruimte werd geïntegreerd in één van de drie directoraten van het ministerie, met name het Directoraat-Generaal Ruimte en Water, waarin de Directie Ruimtelijke Ontwikkeling, samen met de Directies Gebieden en Projecten, Algemeen Waterbeleid en Veiligheid, en de Directie Water en Bodem op terrein samenwerken (www.ruimte-mobiliteit.nl/ministerie-van-infrastructuur-en-milieu) (Zonneveld & Evers, 2014).

Op niveau van de instrumenten is de Omgevingswet het paradepaardje van het omgevingsdenken in Nederland (www.omgevingswet.nl). De Omgevingswet, die naar verwachting in 2018 in werking treedt, integreert meerdere wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving. Hieronder vallen onderwerpen als: bouwen, milieu, waterbeheer, ruimtelijke ordening, monumentenzorg en natuur. De oude wetten zijn veelal sectoraal opgebouwd. Met de Omgevingswet wil de Nederlandse overheid het wettelijk systeem ‘eenvoudig beter’ maken, maar de facto worden ruimtelijke instrumenten en instrumenten uit andere beleidsdomeinen geïntegreerd.

Aangestuurd door Europa?

Ruimtelijke planning is geen expliciete bevoegdheid van het Europees beleid. Toch worden vanuit Europa door ESPON heel wat onderzoeken uitgevoerd met een ruimtelijke focus. In het Europees (subsidie) beleid wordt vaak de nadruk gelegd op geïntegreerde (sectoroverschrijdende) gebiedsontwikkeling. Ook het cohesiebeleid met zijn aandacht voor grensgebieden, macroregio’s, steden en slimme regionale specialisatie, het Europese plattelandsbeleid met haar focus op participatieve plattelandsontwikkeling, de Europese Agenda Stad die streeft naar een consistentere Europees beleid met een grote impact op steden zijn voorbeelden van een inhoudelijke verruiming van het ruimtelijke thema naar andere, meer omgevingsgerichte thema’s. (Ruimte Vlaanderen, 2017)

Departement Omgeving

In de ontwerpmissie van het departement Omgeving dat op 1 april 2017 werd opgericht is de relatie tussen de verschillende inhoudelijke invalshoeken van de voormalige departementen verduidelijkt en is een focus gelegd op de kwaliteitsvolle leefomgeving (Departement RV en Departement LNE, 2017). ‘Het Vlaams omgevingsbeleid staat garant voor een kwaliteitsvolle leefomgeving voor de huidige en toekomstige generaties. We stimuleren een duurzame omgang met diverse natuurlijke hulpbronnen, waarbij we streven naar een koolstofarme, energiezuinige, klimaatintelligente samenleving en een sterke band tussen ecologie en economie realiseren. We ondersteunen maatschappelijke vooruitgang en we maken locatie- en ontwikkelingskeuzes in het belang van de Vlaamse samenleving.’

Het departement is opgedeeld in de volgende acht afdelingen:

- Strategie, internationaal beleid en dierenwelzijn (SID)
- Vlaams planbureau voor omgeving (VPO)
- Data-en informatiebeheer & digitale maatschappij (DIDM)
- Partnerschappen met besturen en maatschappij (PBM)
- Beleidsontwikkeling en juridische ondersteuning (BJO)
- Gebiedsontwikkeling, omgevingsplanning en -projecten (GOP)
- Handhaving (HH)
- Omgevingsbeleid voor energie, klimaat en groene economie (EKG)

De kernopdracht van het departement is om een omgevingsbeleid inzake ruimte, milieu, klimaat, energie en groene economie te ontwikkelen. Dit leidt tot een doordacht en zorgvuldig ruimtegebruik dat de ruimtelijke organisatie van Vlaanderen versterkt en waarbij de leef- en omgevingskwaliteit verbetert. De behoeften van verschillende maatschappelijke activiteiten worden gelijktijdig tegen elkaar afgewogen en krijgen een plaats rekening houdend met de draagkracht van de omgeving, biodiversiteit, een duurzame ontwikkeling en een optimale leef- en omgevingskwaliteit. Tegelijkertijd wordt een klimaatintelligente koolstofarme samenleving gerealiseerd, de economie vergroend en worden efficiënt energieverbruik en de transitie naar een duurzaam energiesysteem gestimuleerd.

De opdrachten van het omgevingsdepartement zijn maatschappelijk urgent en vragen een actief overheidsbeleid. Alle zijn ze eigenstandig maar kunnen ze sterkere resultaten bereiken mits kruisbestuiving wordt verzekerd. Hiertoe sluit het omgevingsdepartement partnerschappen met andere entiteiten binnen en buiten het omgevingsdomein om de evidente raakvlakken complementair en met respect voor ieders expertise en opdracht in te vullen (Departement RV en Departement LNE, 2017).

Omgevingsinstrumenten

De afgelopen jaren en maanden werden heel wat planningsinstrumenten in Vlaanderen gewijzigd. Denken we hierbij bijvoorbeeld aan de introductie van de procedure voor complexe projecten en de Digitale Bouwaanvraag. Ook de komende maanden zijn nog heel wat wijzigingen te verwachten, zoals de introductie van beleidsplannen in de codex RO, de integratie van MER en RUP in uitvoeringsplanningsprocessen en de inwerkingtreding van de omgevingsvergunning. In de hiernavolgende tekst worden een aantal van deze instrumenten kort toegelicht, in het bijzonder in relatie tot het omgevingsdenken.

Geen structuurplannen meer maar beleidsplannen

Sinds het decreet houdende de ruimtelijke planning van 1996 wordt het ruimtelijk beleid in Vlaanderen inhoudelijk vastgelegd in structuurplannen (Van Butsele et al., 2017). In artikel 2.11 van de VCRO is een definitie van het structuurplan opgenomen: ‘onder ruimtelijk structuurplan wordt verstaan een beleidsdocument dat het kader aangeeft voor de gewenste ruimtelijke structuur. Het geeft een langetermijnvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied in kwestie. Het is erop gericht samenhang te brengen in de voorbereiding, de vaststelling en de uitvoering van beslissingen die de ruimtelijke ordening aanbelangen. (...) De structuurbepalende elementen zijn de elementen die de hoofdlijnen van de ruimtelijke structuur van het niveau in kwestie beschrijven’. (Vlaamse Regering, 2010). Op vandaag wordt de planfiguur van het structuurplan vervangen door het ‘beleidsplan’. Een codexwijziging is hiervoor in voorbereiding. In de voorlopige teksten is opgenomen dat ‘een ruimtelijk beleidsplan bestaat uit een strategische visie en een of meer beleidskaders die samen het kader aangeven voor de gewenste ruimtelijke ontwikkeling. Het ruimtelijk beleidsplan is erop gericht samenhang te brengen in de voorbereiding, de vaststelling en de uitvoering van beslissingen in de ruimtelijke ordening. Het is realisatiegericht. De strategische visie omvat een langetermijnvisie voor de ruimtelijke ontwikkeling. Een beleidskader bevat operationele beleidskeuzes voor de middellange termijn en actieprogramma’s voor een thema of voor een gebiedsdeel. Beleidskaders beschrijven onder meer hoe en met wie de gewenste ruimtelijke ontwikkeling wordt gerealiseerd.’

Opvallend is dat in het nieuwe planningsinstrumentarium nog niet wordt verwezen naar het begrip ‘omgeving’, maar wel expliciet naar een ruimtelijk beleidsplan. In tegenstelling met de definitie van structuurplanning valt het op dat de begrippen ‘ruimtelijke structuur’ en ‘structuurbepalende elementen’ vervangen werden door ‘ruimtelijke ontwikkeling’. Ruimtelijke ontwikkeling wordt in het Witboek van het beleidsplan Ruimte Vlaanderen gedefinieerd als het resultaat van samenwerking tussen overheden, maatschappelijke organisaties, burgers en ondernemingen. (Ruimte Vlaanderen, 2017). Aangezien hierbij wordt verwezen naar meerdere actoren, mogelijks ook actoren buiten het beleidsdomein Ruimte, kan hierin een omgevingsaspect ontdekt worden.

In de toekomst zal wellicht een omgevingsbeleidsplan worden ontwikkeld, aangezien dit wordt aangekondigd in de beleidsnota van de bevoegde Minister.

Omgevingsvergunning

Vanaf 23 februari 2017 is de omgevingsvergunning van kracht. Die vervangt en verenigt de huidige stedenbouwkundige vergunning en de milieuvergunning (Vlaamse overheid coproductie van het departement Leefmilieu Natuur en Energie en Ruimte Vlaanderen, 2016).

De juridische constructie achter dit nieuwe instrument is complex. De filosofie is simpeler. De aanvragen voor gemengde vergunningsplichtige projecten die tegelijkertijd stedenbouwkundige handelingen en een exploitatie van ingedeelde inrichtingen of activiteiten inhouden, worden achtereenvolgens samen ingediend, samen aan één openbaar onderzoek onderworpen, in één adviesronde behandeld en samen beslist bij één en dezelfde bevoegde overheid.

Integratie MER-RUP

Op 1 juli 2016 bekrachtigde de Vlaamse Regering een decreet waardoor de planmilieueffectrapportage en andere effectbeoordelingen in het planningsproces van een ruimtelijk uitvoeringsplan geïntegreerd worden. De laatste vijf jaar zijn heel wat (delen van) RUP’s geschorst en vernietigd door de Raad van State waarbij de gebrekkige relatie tussen het RUP en de planmilieueffectrapportage in beeld kwam.

Het belangrijkste uitgangsprincipe voor de decreetswijziging is het realiseren van één proces (en regelgeving) voor het tot stand komen van het ruimtelijk plan en alle noodzakelijke

effectbeoordelingen. In dit proces wordt meer nadruk gelegd op het participatief karakter (bevolking, adviesinstanties, andere actoren) door informele participatie op maat van het proces en twee formele raadplegingen: één bij het begin (de scoping) en één voorafgaand aan de goedkeuring van het plan. Voor elk plan zal nagegaan worden welke aspecten (milieu, passende beoordeling, watertoets enzovoort) in het proces dienen meegenomen te worden. Finaal zullen de noodzakelijke effectbeoordelingen op elkaar worden afgestemd. Door de wijzigingen in de regelgeving voor ruimtelijke planningsprocessen wordt het mogelijk om omgevingsaspecten, met name ruimte én milieu, maar ook andere aspecten zoals water, mobiliteit, ... gelijktijdig en op het juiste moment in het planningsproces te onderzoeken en de resultaten van het onderzoek en de participatie mee te nemen in het finale RUP.

De inwerkingtreding van het decreet is voorzien voor 1 mei 2017. Planningsprocessen moeten vanaf die datum de nieuwe procedure volgen.

Gedeeld, omgevingsbeleid?

Finaal moeten al deze onderzoeken en inspanningen voor een nieuwe organisatiestructuur, en vernieuwde instrumenten, bijdragen aan een gedeeld, omgevingsbeleid. Uit de analyse in deze paper blijkt dat al heel wat stappen zijn gezet, onder meer door het herstructureren van de organisatie en het ontwikkelen van enkele, cruciale nieuwe instrumenten.

De Vlaamse Regering keurde op 30 november 2016 het Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen goed. Dit Witboek wordt volgens de Vlaamse Regering gezien als een 'eerste stap in het omgevingsdenken. Ruimte en milieu zijn op een geïntegreerde manier benaderd (...). De verschillende ruimtelijke ontwikkelingsprincipes zijn hier een uiting van.' (Ruimte Vlaanderen, 2017) In het Witboek is een zeer uitgebreide lijst van ontwikkelingsprincipes opgenomen, in een intern document van de administratie werden deze gebundeld in de hieronder weergegeven lijst:

- ROP1. Wonen, werken en voorzieningen worden maximaal opgevangen in het bestaand ruimtebeslag
- ROP 2. De knooppuntwaarde en het voorzieningenniveau bepalen de ontwikkelingsmogelijkheden voor de gemengde ontwikkeling van wonen, werken en voorzieningen
- ROP 3. Groenblauw dooraderen
- ROP 4. De publieke ruimte is toegankelijk
- ROP 5. Robuuste open ruimte
- ROP 6. Vitale economie
- ROP 7. Zuinig grondstoffenverbruik
- ROP 8. Goede milieukwaliteit
- ROP 9. Inspelen op veranderingen
- ROP 10. Identiteit en landschap

Het operationaliseren van deze ontwikkelingsprincipes in een geïntegreerd ruimtelijk en milieubeleid is dé uitdaging, die mogelijks in de verdere uitwerking van de beleidskaders van het BRV zal worden opgenomen. Doordat deze beleidskaders nog niet beschikbaar zijn is de stelling van Hans Leinfelder op de Plandag in 2015 nog steeds actueel: "Het omgevingsbeleidsdiscours komt (..) vooral tot stand door eerst de procedures op de schop te nemen en pas dan te denken over de inhoud." (Leinfelder, 2015)

Enkele inzichten uit de analyses in deze paper kunnen nuttig zijn om in de toekomst verder aan de slag te gaan. Laat ons bijvoorbeeld de suggesties om met transversale projecten en programma's te werken, en om nog meer gebiedsgericht aan de slag te gaan niet vergeten. Ook het initiatief van de omgevingswet in Nederland verdient navolging in Vlaanderen. De huidige nieuwe instrumenten beogen een omgevingsdenken, en integreren vaak bestaande procedures, maar zijn momenteel op een erg complexe manier in de regelgeving vertaald, een administratieve vereenvoudiging dringt zich op. Tenslotte bieden de kansvelden voor cross-sectorale beleidsafstemming nog heel wat inspiratie om de beleidskaders verder op te laden.

Referenties

- Departement RV en Departement LNE. (2015). *Richting omgevingsdepartement. Conceptnota voorbereid door het Departement Ruimte Vlaanderen en het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie*. Retrieved from Brussel:
- Departement RV en Departement LNE. (2017). *Departement Omgeving binnen het domein Omgeving. Opdrachten basis voor de organisatiestructuur*. Retrieved from Brussel:
- Knotter, S., Van Herck, B., & Vanoeteren van IDEAconsult. (2015). *Inhoudelijke en organisatorische invulling van omgevingsbeleid uitgevoerd in opdracht van Ruimte Vlaanderen*. Vlaamse overheid. Brussel.
- Leinfelder, H. (2015). 'Gevallen'-planning en hoe moeilijk het is om daden in gedachten te vertalen. Maak ruimte voor het omgevingsbeleid in Vlaanderen en Nederland. In G. Bouma & E. Vanempten (Eds.), *Ruimte maken* (pp. 133-142). Leuven: Stichting Planologische Discussiedagen.
- Ruimte Vlaanderen. (2017). *Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen*. Brussel.
- SUMResearch. (2016). *Afstemming van de ruimtevragen uit Vlaamse beleidsthema's in opdracht van Ruimte Vlaanderen*. Vlaamse Overheid Brussel.
- Van Butsele, S., Pisman, A., Vermeersch, F., Grootaert, K., Van Colen, R., & Vermeiren, K. (2017). 20 jaar structuurplanning. Een terugblik op twee decennia Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. *RUIJTE. VAKBLAD VAN DE VLAAMSE VERENIGING VOOR RUIJTE EN PLANNING*, 33, 12-15.
- Vlaamse overheid coproductie van het departement Leefmilieu Natuur en Energie en Ruimte Vlaanderen. (2016). *Leidraad Omgevingsvergunning voor gemeentebesturen*. Brussel.
- Vlaamse Regering. (2010). *Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening*. Officieus gecoördineerde versie.
- Zonneveld, W., & Evers, D. (2014). Dutch national spatial planning at the end of an era. In M. Reimer, P. Getimis, & H. H. Blotevogel (Eds.), *Spatial Planning Systems and Practices in Europe. A comparative perspective on continuity and changes* (pp. 61-82). New York: Routledge.